

Ýéàèòðííúé ñéíààðù ààðèàíòíà íà ìñííàà òàèñòíà XVIII â.

Ààòíð Ñààòèàíà Íéàáíàíà Ñàà-óè
08.08.2012 ã.
Íñéàáíàá íáííàéàíéà 27.08.2012 ã.

Summary. Electronic

dictionary of variants is being created on the basis of the texts of the 18th century in the Russian National corpus. For its formation the list of the unidentified word-forms supplied with hypothetic lemmas is used. The database of these word-forms gives essentially valuable material for the analysis of the orthographic, phonetic and different kinds of grammar variation in the 18th-century language. At the same time the study of variation has practical use for customizing tagger according to special cases which are typical for 18th-century texts.

Ýéàèòðííúé

ñéíààðù ààðèàíòíà ñíçàààòñý íà ààçà òàèñòíà XVIII â. à ñíñòààà íàòèííàéúííàí èíðíòíà ðòññéíàí ýçúèà. Íà íàðáíí ýòàíà ñéíààðù áóáàò èñííéúçíàáí äéý òíðíèðíàáíéý ñéíáíéèà ðàçðàáàòùáàáííàí ìðòíèíáé-àñéíàí àíàéèçàòíðà äéý òàèñòíà XVIII–XIX â. Á ààéúíàéòàí àíçííæíí ñíçàáíéà ýéàèòðííúé ðàñòðñà, èíðíòíúé ìííèíèò ñáíàéñòàí ýéàèòðííúé ñéíààðé íà ìñííàá ÍÉÐÐ [Ñéíààðè]. Èàè èçàáñòíí, òàèñòù XVIII â. ìèèè-àðòñý èðàéíà áúñíéíé ñòàíáíúð ààðèàòèáííñòè, èíðíòàý ñéàáí íòðàæáíà à ñóúáñòàáòðèò ñéíààðýò è ìðàèòè-àñéè íà ìíèñáíà à ííðíàòèáíúò áðàííàòèèèàð. Áñà ýòí ààéàòò íááíçííæííé èíððàèòíòð áàáíòò ìðòíèíáé-àñéíàí àíàéèçàòíðà, ñ ìííúð èíðíòíàí áúñíéíáòñý ààòíàòè-àñéàý àííòàòèý òàèñòíà, ìííéíéúèò à ñéíààðà àíàéèçàòíðà ààðèàòèáííñòù òàèæá íà ó-òáíà. Òàè, íàðèíáð, ñéíáí òàéúíàíððàè ìðèñòòñòàóòò à ñéíààðà à ààéíñòàáííí ìðòíàðàòè-àñéíí íáéèèà, à òí áðáíý èàè à òàèñòàò ìàððíàñéíàí ìàðèíàá ìíí íæàò áúòù ìàðáááíí ñàíúíè ðàçíúíè ñíñííàáíè: òàèòíàððàè, Òàéòíàððàè, òàèòíàððàè, Òàèò ìàððàè, Òàéòù ìàððàè è äð., íè íàéí èç èíðíòíúò íà ìíçíààòñý èàè ìðòíàðàòè-àñéèè ààðèàíò íáííé è òíé æá èáííú.

Ó-èòùáàý ìñííàáííñòè òàèñòíà

XVIII–XIX â., òíðíèðíàáíéà ñéíààðý ìðòíèíáé-àñéíàí àíàéèçàòíðà äéý àèàòðíé-àñéíàí ìíàóéý ÍÉÐÐ ðàðáíí ññòàñòàéýòù ìí àáòí íàíðàáéáíéýì. Íàðáíà íàíðàáéáíéà ìðàáííéàáàòò ðàñòèðáíéà ñéíáíéèà çà ñ-àò àéèð-áíéý à íááí ìàòàðèàéíà èñòíòè-àñéèò ñéíààðàè (ÑÀÐ, ÑÒÑÐÐ è äð.). Àòíòíà íàíðàáéáíéà ñíñòàáíòí-áíí íà ìííéíáíéè ñéíáíéèà ñéíáíéè, èçàèà-áííúíè íáííñòàáñòàáííí èç èíðíòíà òàèñòíà XVIII–XIX àà., èíðíòíà íà ó-òáíú à èéíááèñòè-àñéèò èñòí-íéèàò. Ðàáíòà à ðàíéàò àòíòíà íàíðàáéáíéý ìðíàíáéèàñú à íáñéíéúéí ýòàííà.

1. Ñòíðíèðíàáí ýèñíàðèíáíòàéúíúé

èíðíòí òàèñòíà XVIII – íà-àèà XIX â. íàúèí íàúáííí íéíéí 4 íèí ñéíáíòíòðàáéáíéé. Íðíàáááíà íàðááíòèà òàèñòíàíàí ìàññéàà, ìíèò-áíú ÷-àñòíòíúá ñíèñéè ñéíáíòíòí, ñíàáðæàúèà ñááááíéý íà èò áðàííàòè-àñéèò òàðàèòàðèñòèèèàð.

2. Íñòðíàí ÷-àñòíòíúé

ñéíààðù ñéíáíòíòí, íà ìíèò-àðòèò ìðàáñéàçáííàí ðàçáíðà. Íñéíéúèò ñíñòàáòñòàáòðèò èí èàèñáíú ìòñòòñòàóòò à ñéíààðà ìðòíèíáé-àñéíàí àíàéèçàòíðà, ýòè ñéíáíòíòíú ñíàáááíú àèíòàòè-àñéèèè ðàçáíðàíè, ìðàáéèúíúíè èèè ìèàí-íúíè.

3. Íðàáíéçíàáíà ààçà àáííúò

íáñéíààðíúò ñéíáíòíòí, èíàòðàý ñéàáòðèòèè ìíéý: ñéíáíòíòíà, ñáíáðèðíàáíàý èáííà, ìòñúèí-íàý (íðíàéèçíàáíàý) èáííà, áðàííàòè-àñéèà ìðèçíàéè èáííú, áðàííàòè-àñéèà ìðèçíàéè ñéíáíòíòíú, òèí ààðèàíòà, ñááááíéý íà ààòíðà è ààòà ñíçàáíéý òàèñòà, à èíòíðí çàòèèñèðíàáíà òíðíà.

4. Íðíááááí áíáèèç 4000

ááèíèò áàçú ááííúò: áèý èàæáíé ñéíáíòíðíú íðèíèñáíá èèè áúáðáíá èç íðááèíæáííáí ñíèñéá íðááèèúíáý èáííá, íðèíèñáíú íòñúèí-íáý (ííðíàèèçíááííáý) ñéíáíòíðíá è ííðíàèèçíááííáý èáííá, áðáííàòè-áñéáý èíóíðíàòèý íðíááðáíá íí èíðíòíò è ííðáááéáíú íðááèèúíú áðáííàòè-áñééá òáðáèòáðèñòèèè.

Íñéíèüéó

áíáèèç áàçú áúííéíýáòñý á ðó-ííí ðáæèíá, íáíáóíáèíí áúèí íòáíèòú òáèáñííáðáçíííòú ýóíé òðóáíáíéíé ðááíòú, ýòðáèèèáíííòú èíòíðíé áúðáæáèáñú áú á ííáúðáíèè èá-áñòáá ðáçáíðá òáèñòíá. Íðíááááíúé áíáèèç ííèáçáè, -óí èñíðááèéáíéá íðéáí-íúò ðáçáíðíá íí-òè áááíá ñíèðáúááò èíèè-áñòáí ííðíáááííúò áèíòáç, -óí ýáèýáòñý áíñòáòí-íí áúñíèè ííèáçáòáèáí. Í -áñòáðá-ííé íðèíááèáæíííòè íðíáíáèèçèðíááííúá ááèíèòú ðáñíðáááèèèèñú ñéááòpùèí íáðáçíí. Èíáíá ñóúáñòáèèòáèúíúá ñíñòááèýðò áíéáá ííèíáíú áñáò ñéíáíòíðí, èç íèð èíáíá ñíáñòááííúá (èè-íúá èíáíá, òáíèèèè, òíííèíú) íéíèí 51%. Íðèèáááòáèúíúá ñíñòááèýðò íéíèí 40%, áíèúðá ííèíáíú èç íèð íðèíáíèòñý íá áíèð íðèèáááòáèúíúò, íáðáçíááííúò íò ñíáñòááííúò èíáí. Íñòááèèáñý 9% ñéíáíòíðí íðááñòááèýðò ñíáíé òíðíú áèáííéíá, íáðá-èý è ñéóæááííúá -áñòè ðá-è. Òáèèí íáðáçíí, á òáèíí íéíèí ííèíáíú ñíèñéá òíðí ñ íáíðááñéáçóáíúí ðáçáíðíí ñíñòááèýðò èíáíá ñíáñòááííúá è íáðáçíááííúá íò íèð íðèèáááòáèúíúá. Á íñòááèúííé -áñòè ñíèñéá çáíáòííá íáñòí çáíèíáðò èáèñáíú, íòñóòñòáòpùèá á ñéíááðá (áæèàò, ð, áíáòíèòú, áæíí, àúá, áðèááóçèðíááòú, áííááñò, ááçíóæáíí è íð.), íðóíèíáè-áñééá áðòáèçíú (áðáíáò, áðáñáò, áóóíáè, íñòðíáè, çíááèè, áýðá, áýóó, ýáèýðáñý è íð.) è ááðèáíòú ðáçèè-ííáí ðíáá.

5. Ñéááòpùèé ýòáí ðááíòú

ñáýçáí ñ òíðíèðíáíéáí áàçú ááííúò ááðèáíòíá. Áúèá íðíááááíá ðáçíáòèá ááðèáíòíá, ííèò-áííúò íá íñíááíèè áíáèèçá òáèñòíá XVIII á., áúááèáíú íðóíáðáòè-áñééá, òííáòè-áñééá è íðóíèíáè-áñééá ááðèáíòú, íá ò-ò, ííúá á áðáííàòè-áñéíí ñéíááðá ÍÉÐ. Ñðááè íèð ñáíòð çáíáòíòð -áñòú ñíñòááèýðò íðóíáðáòè-áñééá ááðèáíòú íéíèí 76% (áðíáý, áíèèèé, áðáííáèð, áðèáðááðá / áððèáðááðá, áóáòíáíú), èíòíðíúá áúáááò òðóáíí òáðáèòáðèçíááòú íòááèúíí íò òííáòè-áñéèð (áíáèèíéèè, áíáèèíéèé, ááèèíéèé, áíáðíçèý, áíèèèáá, áíáèèèè, áðííèè-áñéèé, áðæáííé, áðæáííé, áðèáíáòèèá, áííááðáèðíááíéá, ááðíáááòú è ííá.). Íðóíèíáè-áñééá ááðèáíòú ñíñòááèýðò íéíèí 2% (áðíýíá, áðíýíá áí. áðíýíá, áðíýí, Áíáííéíá áí. Áíáííéí, çíáíáíú áí. çíáíáíá, ááá ðááòòú áí. ááá ðááòòá è áð.); ñéíáííáðáçíááòáèúíúá 18% (Áíè-èíá, Áíè-èíáñéèé, Áíè-èíáíúé, áðááèòñéèé, áíòè-áñéèé, áðòèèáðíúé, áðòèáñéèé, ááèèèðíá, áááñòáí, ááçááèúñòáí è ííá.).

6. Íðíááááíá íòáíéá ááèíèò áàçú

ááííúò ñ òáèèð íòáíðá èáíáèááòíá íá íííèíáíéá ñéíááðý íðóíèíáè-áñéíáí áíáèèçáòíðá. Íñíáíúí èðèòáðèáí ýáèýáòñý -áñòíòííòú ñéíáíòíðíú. Òáè, áðýá èè íáíáóíáèíí áèèð-àòú á ýáèèòíííúé ñéíááðú èíðíòíá íèçèí-áñòíòíúá èíáíá ñíáñòááííúá (òáèèá èáè Áçááá, Áéøááóá, ä'Áðéóð, Áðáèèúáð, Áèðíáèèúááðá è ííá.), íáíáèíí áúñíèí-áñòíòíúá á òáèñòáò XVIII–XIX á. ñéíáá áíèæíú á íáí íðèñóòñòáíááòú (áíøáò, áèááíé, áúøáíèñáííúé, áúøáííýíòóúé, áíñóááðñòáííáíéá, áíííèáíéá, ááòáøáíáíò, ðáòèðááá, áíðíáíááòú, áèááíèèòú, èñíðíèòú, àúá, áááá è ííá.). Áðóáèí íáíáèíááæíúí èðèòáðèáí ýáèýáòñý òíðíáèúíúé íáèèè ñéíáá: áñèè ñéíáíòíðíá íá áááò áíçííæíííòè áíèáá èèè íáíáá òí-íí íðááñéáçáòú ááí èáííò è áðáííàòè-áñééá òáðáèòáðèñòèèè, ñéíáí ñ ýóíé èíòíðíáòèáè ñéááòáò ííáñòèòú á ñéíááðú. Á íñíáíííòè ýóí èáñááòñý áðòáèçííá. Òáè áèý òíðíú ááí-èé íðááèáááòñý 12 ðáçáíðíá, èç èíòíðíúò òíèúéí 2 íðááèèúíúò, áèý áíááèúñòèè 16 áíáñòí 1, áèý áèèáèè-íúò 11 áíáñòí 3, áèý áíáèýíá 24 ðáçáíðá áíáñòí 1 íðááèèúííáí, áèý áèèèèèèè, áè-óúò 11 áíáñòí 1, è ò. á. Íáèè-èá ááðèáíòíá òáèæá ýáèýáòñý íñíááíéáí áèý íííáúáíèý ñéíáá á ñéíááðú, á áñèè èáíé-èéáí ááðèáíò óæá íðèñóòñòááòú á ñéíááðá, òí ííáúé íðèíéíúááòñý ñ íííúúð ñíòááòñòáòpùèò ñííúéíè.

Çáááððáíéá òíðíèðíááíèý áàçú

ááííúó è áíááòáíéá áá á ñéĩááòú ĩĩçáíéèò ĩðĩááðèòú áéĩĩòáçó ĩ òĩ, -òĩ ðáñðèðáíéá ñéĩááòý ĩĩðòĩéĩáé-áñéĩáĩ áíáéèçàòĩðá è íáñòðĩééè ááĩ íá ĩĩðáááéáííúá òáéñòú ĩĩĩĩáĩ ĩĩáúñèòú èá-áñòáĩ ááòĩáòè-áñéĩé ĩĩðòĩéĩáé-áñéĩé ðáçĩáòéè èáé òáéñòĩá XVIII á., òáé è áñááĩ áéàòðĩé-áñéĩáĩ ĩĩáóéý á òáéĩ. Ýéáéòðĩĩíúé ñéĩááòú áàðèáíóĩá, ñĩçááííúé íá ĩĩĩáá ÍËÐ, áóááò ĩĩéáçáĩ äéý èçó-áíéý ĩĩĩááĩĩñòáé ýçúéá XVIII á. è èñòĩðèè ñòáĩĩáéáíéý èèðáðàòóðĩé ĩĩðĩú.

Nĩèñĩé èèòáðàòóðú

Nĩĩááòè Nĩĩááòè,
ñĩçááííúá íá ĩĩĩáá íáòéĩíáéúĩĩáĩ éĩðĩóñá ðóññéĩáĩ ýçúéá [ñáéò]. [2008]. URL: <http://dict.ruslang.ru>
(áàòà íáðáàáíéý: 15.04.2012).